*Aydın YEŞİLYURT, Pınarbaşı Mh. Toros Cd. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi C Blok, Kat:3 KEPEZ/ANTALYA, ayesilyurt@akdeniz.edu.tr**

Atatürk'ten Bir Telgraf "Sizleri Kıvılcım Olarak Gönderiyorum Alevler Olarak Geri Döneceksiniz": Mustafa Kemal Atatürk ve Eğitim Anlayışı

"Bizim bu memlekete borcumuz var. O bakımdan yurt dışı fırsatınız olursa çıkın ama Türkiye'nin size ihtiyacı var mutlaka geri dönün."

Prof. Dr. Aziz SANCAR

Özet

Biz; "ilim Çin'de bile olsa alınız" düsturuyla hareket eden bir medeniyetin temsilcileriyiz. Buradan hareketle bu çalışmada temellerinin Osmanlı Devleti döneminde atılan ve Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Mustafa Kemal Atatürk'ün de devam ettirerek "1416 sayılı" kanunla yetişmiş insan gücünü karşılamak için ecnebi memleketlere öğrenci gönderdiği, bugün "Yurtdışı Lisansüstü Öğrenim Bursluluk Programı" hareketi olarak nitelendirilen, kısa adıyla YLSY eğitim programı, Atatürk'ün eğitim anlayışıyla çerçevelenerek ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk ve eğitim, 1416 sayılı kanun, yurt dışı eğitimi, yüksek öğretim, YLSY

Giriş

Dünyada her devletin kendine görev edindiği, topluma karşı kendini sorumlu bildiği birçok misyon ve vizyonu bulunmaktadır. Siyaset, politika, sanayi, sağlık, bunlardan birkaçı olabileceği gibi eğitim ve eğitimde yapılacak muhtemel düzenlemeler, planlar, çalıştaylar da bir diğer basamağını temsil etmektedir. Devletlerin kendini geliştirmesi, güçlü ülkeler arasında yer edinebilmesi için birçok alanda atılım yapması gerekmektedir. Ancak hangi sahada bunu yapmak isterse istesin listenin başında eğitim gelmektedir. Sanayide, teknolojide, siyasette, iktisatta, ziraatta, sporda vb. hangi alanda olursa olsun, söz konusu atılımı gerçekleştirmek isteyen bir devlet, ülkenin gelişmiş insan gücünü temin etmek için bu alanlarda eğitime öncelik ve ağırlık vermelidir.

Osmanlı Devleti'nin batılı devletler karşında aldığı askeri yenilgilere çözüm arayışının sonucu olarak Yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetleri ortaya çıkmıştır.[2] Bu doğrultuda Osmanlı Devleti'nde dünyadaki modernleşme hareketleri kapsamında 19. Yüzyılın başlarından itibaren yurt dışına öğrenci gönderme hareketliliği hayata geçmiştir. Türkiye'de böyle bir ortamı oluşturmak için uzun yıllar eğitimde düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Eğitim aracılığıyla toplumsal mekanizmanın iyileşmesinde devlet büyüklerinin edindiği şiar mutlaktır. Bunların başında Mustafa Kemal Atatürk ve onun modernleşme programı çerçevesinde her alanda yaptığı değişikliklerle birlikte eğitim alanında da gerçekleştirdiği düzenlemelerle eğitim anlayışındaki öngörüsü gelmektedir.[3] Atatürk'ün cumhuriyet tarihinde eğitimde yaptığı atılımlardan biri de yetişmiş insan gücünü karşılamak için 1416 sayılı kanun kapsamında ecnebi memleketlere öğrenci gönderme kanununu yürürlüğe koyduğu YLSY burs programıdır. YLSY bursunun çalışma konusu yapılmasının ardında çok fazla gerekçe

* ***Arş. Gör., Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi***

[2] Osman Kubilay Gül- Mustafa Doğan; "Cumhuriyet Döneminde Yurt Dışına Öğrenci Gönderme Faaliyetleri Ve "Talha Sabuncu" Örneği", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 24, s. 232-254.

[3] Tahir Kodal; "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Eğitim Politikaları (1923-1960)", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, Özel Sayı: Cumhuriyetin 100. Yılında Türkiye, doi:https://doi.org/10.33692/avrasyad.1341437, s. 175-202.

bulunmaktadır. Örneğin bu burstan yararlanarak yurtdışına eğitime gidenler arasında eski başbakanlar Suat Hayri Ürgüplü, Sadi Irmak; büyük düşünce adamları Nurettin Topçu, Necip Fazıl Kısakürek; devlet Adamı Adnan Kahveci; Felsefeci Cemil Sena; yazar Sabahattin Ali; Matematikçi Cahit Arf ve 15 Temmuzda şehit edilen akademisyen İlhan Varank bulunmaktadır.

Yukarıdaki bilgiler dâhilinde bu çalışma; Osmanlı Devleti ile başlayan, cumhuriyetin ilanından sonra 1416 sayılı kanun kapsamında yurt dışına eğitim amaçlı öğrenci gönderimi olarak bizzat Atatürk tarafından devam ettirilen, bugün YLSY olarak bilinen eğitim programının Türkiye'ye kazandırdığı değerler hem niteliksel hem istatistiki bilgiler ışığında Atatürk'ün eğitim anlayışı temelinde aktarılma gayreti içerisinde oluşturulmuştur.

Atatürk'ün Eğitim Anlayışı

Birinci Dünya savaşından sonra İtilaf Devletleri Anadolu işgal girişimine başlamıştır. Bu işgal girişimine karşı milli mücadele savaşını başlatan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruculuğunu yapan Mustafa Kemal Atatürk milli mücadele ile kazanılan misak-ı millinin ilelebet olabilmesini sağlayabilmek amacıyla ülkede sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel gibi alanlarda da birtakım inkılaplar gerçekleştirmiştir. Eğitim alanı da Atatürk'ün yenilik kazandırdığı, bir ülkenin bağımsızlığında temel yapı taşı olarak gördüğü alanların başında gelmektedir. Öyle ki 1923 ile 1938 yılları arasındaki 15 yıllık cumhurbaşkanlığı döneminde ülkenin yetişmiş aydın kadrosunu genişletmek amacıyla yurtdışı eğitimine çok fazla ehemmiyet göstermiştir.[4] Bunun bir nişanesi olarak Mustafa Kemal Atatürk'ün 1922 yılında milli mücadelenin devam ettiği yıllarda TBMM'de yaptığı konuşması gösterilebilir; *"Milletimizin inkişâf-ı dehası (dehasının gelişmesi) ve bu sayede lâyık olduğu mertebe-i medeniyete (medeniyet düzeyine) irtikası (ulaşması) bittabi (doğal olarak) âli meslekler erbâbını (yüksek meslek sahibi kişileri) yetiştirmekle ve Milli harsımızı (kültürümüzü) îlâ ile (yükseltmek ile) kabildir (mümkündür)."*[5]

Cumhuriyetin ilan edildiği yıllarda ülkede çok az sayıda okul vardı ve yetersizdi. Bunu gören Atatürk "Millet Mekteplerini" açarak 15-45 yaş aralığındaki vatandaşlara bu okullara gitme zorunluluğu getirerek ülke çapında okuma yazma oranının artmasında öncü olmuştur (Burak, 2008). Türkiye 1920'li yıllarda Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde bir taraftan kurtuluş mücadelesi verirken diğer taraftan eğitim alanına yatırım yapmayı ihmal etmemiş, Türk milletinin bağımsızlığı için yapılan kılıçla mücadele kadar geleceği için kalemle yapılan mücadele de o denli önemli görülmüştür. Öyle ki milli eğitim bakanı Sinop milletvekili Dr. Rıza Nur Bey tarafından okunan 1920 yılında hükümetinin ilk programında maarif(eğitim) alanında izlenecek politikalar meclis tutanaklarında yerini almıştır. İlk hükümetin söz konusu eğitimle ilgili politikalarında çocuklara verilecek olan eğitimin her yönüyle milli ve dini olacağı, yeteneklerinin geliştirilmesi hususunda hassasiyet gösterileceği, özgüvenli bireyler olarak yetiştirilecekleri vurgusu da yapılmıştır.[6] 1921 yılında Atatürk Maarif Kongresini toplayarak ülkede ne kadar okul, öğrenci ve öğretmen olduğuyla ilgili bir çalışma yapılması gerektiği kararı alınmıştır[7]

Bundan bir yıl sonra 1922 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün meclis açılış konuşmasında eğitim hakkında söyledikleri açıklamalar onun bu alana ne kadar önem verdiğinin göstergesi olarak sunulabilir: "Hükümetin en verimli ve önemli görevi eğitim işleridir. Bu görevde başarılı olabilmek için öyle bir program uygulamak zorundayız ki, o program milletimizin bu günkü durumu ile sosyal ve yaşamın ihtiyaçları ile, yerel şartlarla ve

[4] Ayşen İçke; *Atatürk Dönemi Yurt Dışı Eğitimi (1923-1938)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2018.
[5] *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, 5. Baskı, Cilt: I-III, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1997.
[6] Tahir Kodal; "Cumhuriyet Döneminde …", s. 175-202.
[7] Yahya Akyüz; *Türk Eğitim Tarihi (M.Ö. 1000-M.S. 2009)*, Pegem Yayınları, Ankara, 2009.

çağın gerekleri ile tam anlamıyla denk ve uygun olsun. Bunun için büyük, hayali ve anlaşılması güç görüşlerden tamamen arınarak gerçeklere en iyi bir biçimde yaklaşmak gereklidir. Yapılacak girişimin neleri kapsadığı ancak bu suretle kendiliğinden açığa çıkar"[8]

Atatürk devletin ilerleyişinin ve milletin refah düzeyinin artışının yolunun eğitimden geçtiğini bildiğinden dolayı kurtuluş savaşının ilk günlerinden itibaren milli eğitim problemlerine ve çözümlerine arayış içerisinde bulunmuştur.[9]

Mustafa Kemal Atatürk ve cumhuriyeti kuran ekibinin bu ülke çıkarlarına hizmet edeceğine inandıklarından dolayı ilerleme kat etmek üzere mutabık olarak yemin ettikleri üç konu olduğundan bahsedilmektedir. Birincisi; Misak-ı Milli yani bağımsızlık, ikincisi Misak-ı İktisadi yani ekonomik bağımsızlık, üçüncüsü de Misak-ı Maarif o da eğitimde bağımsızlık[10] Öyle ki TBMM açıldıktan 16 gün sonra dönemin hükümeti meclis açılışındaki programında eğitime fazlaca yer vermiştir[11] Atatürk eğitimde bağımsızlığın da eğitimde milli oluştan geçtiğini vurgulamaktadır.[12] Çünkü ona göre bir toplumun ilerlemesi için o toplumun eğitim düzeninin milli olup olmamasına bağlıdır.[13]

Türk eğitim devrimi, Kurtuluş Savaşı döneminde başlatılan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra bir dizi köklü değişiklikle hızla etkisini gösteren önemli bir dönemeçtir. Atatürk, ülkenin ve milletin geleceğini, Türk Milletinin gerçek kurtuluşunu, muasır medeniyetler seviyesine ulaşmasının ve lider bir ülke olmasının eğitimle yakından ilişkisi olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda Atatürk'ün ülke eğitiminde hali hazırda var olan problemleri doğru teşhis etmesi ve köklü çözüm önerileri, Türk eğitim devriminin başarılı olmasını sağladığı söylenmektedir.[14] Bu problemlerin saptanıp çözüme kavuşturulmasında Atatürk'ün hem niteliksel hem de niceliksel anlamda öngörüleri yer almaktadır.[15]

1416 Sayılı Kanun Kapsamında Yurt Dışına Öğrenci Gönderme Hareketliliği: Dünü-Bugünü

Osmanlı Devleti'nin 19. Yy.'da yaşadığı kötü gidişatı sekteye uğratmak, dönemin şartlarını olumlu anlamda değiştirmek için eğitim alanında yenilikler yapma kararı alınmıştır. Mevcut yürürlükte olan medrese eğitimlerinin devleti ileri götürmeyeceği kanaatine varılmış, devleti Avrupa seviyesine çıkartacak tarzda eğitim veren okulların açılması gayreti güdülmüştür. Bu beklentiyi karşılamak için Avrupa'ya öğrenci göndererek kısa sürede ilerleme kat etmek hedeflenmiştir.[16] Bu doğrultuda yurt dışına öğrenci gönderme hareketi III Selim ile başlamış fakat devamlılık başarılamamıştır. Dönemin Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa 1809'lu yıllar itibariyle İtalya'ya, ardından Fransa ve İngiltere'ye de öğrenci göndermeye devam etmiştir.[17]

---

[8] Mustafa Kemal Atatürk; Türkiye Büyük Millet Meclisi I. Dönem, Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 18/2.
[9] Hıfzı Doğan; "Atatürk'ün İşlevsel Eğitim Anlayışı", Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi *Atatürk Devrimleri ve Eğitim Sempozyumu,* Ankara, Nisan 1981.
[10] Tahir Kodal; "Cumhuriyet Döneminde …", s. 182.
[11] Erol Kapluhan; "Atatürk Dönemi Eğitim Seferberliği Ve Köy Enstitüleri", Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 26, 2012, s. 174.
[12] Hamza Eroğlu; *Türk İnkılap Tarihi*, Savaş Yayınları, Ankara, 1990.
[13] Durdu Mehmet Burak; "Atatürk'ün Eğitim Anlayışı ve Kıbrıslı Mehmet Efendi'nin Eğitimine Katkıları", *Kastamonu Education Journal,* Cilt: 16, Sayı: 2, 2008.
[14] Ali Rıza Erdem; "Atatürk'ün Eğitim Liderliğinin Başarısı: Türk Eğitim Devrimi", *Belgi Dergisi,* Sayı: 2, 2011, ss. 163-181.
[15] Mahmut Tezcan; "Atatürk'ün Eğitim Anlayışına Felsefi ve Sosyolojik Bir Yaklaşım", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 15, ss. 557-594.
[16] Cafer Ulu; "1416 Sayılı"Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun" Ve Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları", *Tarih Okulu Dergisi,* Sayı: 17, 2014, s. 495-525.
[17] Mustafa Özodaşık; *Cumhuriyet Dönemi Yeni Bir Nesil Yetiştirme Çalışmaları 1923-1950,* Konya, Çizgi Kitapevi, 1999; Adnan Şişman; *Tanzimat Döneminde Fransa'ya Gönderilen Osmanlı Öğrencileri (1839-1876)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2004.

1918 yılında Mondros Ateşkes antlaşması imzalanmış, bundan bir yıl sonra 1919 yılında kurtuluş savaşı için Millî Mücadele dönemi içerisine girilmiş ve bu mücadele esnasında dahi Mustafa Kemal Atatürk 1921 yılında "Maarif Kongresini" toplamış ülkedeki mevcut eğitime dair verilerin toplanmasını talep etmiştir. Böyle bir ortamda ülkenin sosyal ve bilimlerinde yetişmiş insan gücünü karşılayabilmek için yurt dışına öğrenci gönderimine devam edilmiştir. Ancak bu bir yasa çerçevesinde olmamıştır.[18]Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanıyla başlayan İhtiyaç hissedilen eğitimli, yetişmiş insan gücünün temini için yurtdışı eğitimine bizzat Mustafa Kemal Atatürk tarafından büyük önem ve destek verilmiş, bu kapsamda 1416 sayılı ecnebi memleketlere gönderilecek talebe hakkında kanun 1929 yılında yürürlüğe girdi.[19] Resmî gazetede yayınlanarak da uygulamaya konulmuştur.[20]

Ülkenin gelişimine katkıda bulunmak üzere devletin içerisinde bulunduğu ekonomik şartlara rağmen yurt dışına yolladığı ilk öğrencilere gönderdiği telgrafta yazan şu cümle; "sizi birer kıvılcım olarak gönderiyorum, alevler olarak geri dönmelisiniz" Atatürk'ün eğitime ne denli önem verdiğinin göstergesi; telgrafı alanlardan biri olan Mahmut Sadi Irmak'ın da Atatürk'ün mektubunu okuduktan sonra söylediği "şimdi gel de haylazlık et bakalım"[21] yanıtı da giden öğrencilerin bu ülkeye hizmet etme noktasında ne denli bilinçli misyon ve vizyonla yola çıktığının göstergesi olarak ifade edilebilir.

Atatürk toplumun refah seviyesinin artışında ve gelişmesinde eğitime, bilime, teknolojiye, fenne çok önem vermiştir.[22] Cumhuriyet Dönemine gelinceye dek gerçek manada dünyadaki teknolojik gelişmeleri takip eden bir dönemin takip edilememiş olması Türk ulusunun ilerlemesini engelleyen en büyük etkenlerden biri olarak gösterilmektedir. Osmanlı Devleti bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Şöyle ki Osmanlı devleti her ne zaman ilim ve bilimle ilgilenmiş o zaman yükseliş dönemlerine girmiştir. Her ne zaman ki bilim geri planda kalmış Osmanlı Devleti'nde de gerilemeler yaşanıştır. Atatürk de bir milletin müreffeh seviyesinin arttırılmasıyla ilgili bilim ve teknolojinin önemini şu sözleriyle aktarmıştır; *"Bu millete gideceği yolu gösterirken dünyanın her türlü ilminden, buluşlarından, ilerlemelerinden istifade edelim"*[23]

Ayrıca Atatürk ülkenin gerçek manada ilerlemesine katkıda bulunacak olanların Türk gençleri olduğunu şu sözleriyle dile getirmektedir.[24] *"Biz Türkler, bilhassa bu yüksek Türk İnkılâbını yapmış olanlar bilmelidirler ki; bizi lâyık olduğumuz seviyeye çıkarmakta herhangi bir yabancı âlim, yabancı dahi, dâhi olsa muktedir olamayacaktır. Düştüğümüz uçurumdan bizi kurtaracak, âlemin en yüksek tabakalı sahasına çıkaracak, yine bu uçurumdan çıkıp yükselmesini bilenler olacaktır…"*

İstatistiklerle Yurt Dışı Lisansüstü Öğrenim Bursluluk Programı: YLSY

1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun kapsamında Millî eğitim Bakanlığınca sürdürülen yurt dışı lisansüstü öğrenim programı YLSY (Yurt Dışına Lisansüstü Öğrenim Görmek Üzere Gönderilecek Öğrencileri Seçme ve Yerleştirme) olarak adlandırılmaktadır. Programın amacı yükseköğretim kurumlanın öğretim elemanı ile kamu kurum ve kuruluşlarının yetişmiş insan kaynağı ihtiyacının karşılanmasıdır.

---

[18] Cafer Ulu; "1416 Sayılı ….", s. 495-525.
[19] TBMM Web; https://www5.tbmm.gov.tr/develop/ , 1929, Erişim Tarihi: 26.04.2024, *s. 31-32.*
[20] https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1169.pdf, Sayı: 1169, Erişim Tarihi: 16.05.2024, s. 6940-6942.
[21] Sadi Irmak; "Atatürk'ü anarken", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, Kasım 1984, s. 164-166.
[22] Fahri Kayadibi; "Atatürk Döneminde Eğitim ve Bilim Alanında Gelişmeler", *Journal of Istanbul University Faculty of Theology*, Sayı: 13, 2006, s. 1-21.
[23] İsmet Giritli; "Atatürkçü Çağdaşlaşmada Bilim ve Teknoloji", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 8, s. 359-370.
[24] Utkan Kocatürk; "Atatürk's Notes on University Reform", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 3-95.

YLSY programı ile yurt dışına gönderilen öğrencilerin seçme, yerleştirme, öğrenime başlama, öğrenimlerinin izlenmesi, burs ve okul ödemeleri, sağlık harcamaları, ulaşım giderleri, sınav ücretleri, kırtasiye yardımı, öğrenim sonrası ilgili kuruma yerleştirilmesi ve takibinin yapılması vb. tüm iş ve işlemleri Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. 1929 yılından itibaren her yıl 1416 sayılı Kanun'a bağlı olarak yurt dışına çok sayıda öğrenci gönderilmiştir. Ancak 2006 yılında hayata geçirilen "5 yılda 5000 öğrenci" projesi ile program ivme kazanmış ve bu yıldan itibaren her yıl 1000 öğrencinin yurt dışına gönderilmesi hedeflenmiştir. YLSY bursu kapsamında yurt dışında öğrenim gören öğrencilerin çoğu Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de öğrenim görürken, özellikle son yıllarda ülke/bölge çalışmaları alanında yetiştirilmek üzere yurt dışına gönderilen öğrencilerle birlikte öğrenim görülen ülke sayısı 50'nin üzerine çıkmıştır.[25]

Aşağıda verilen bilgiler Millî Eğitim Bakanlığının YLSY duyuru sayfasında yayınladığı raporlardan derlenmiş ve özetlenmiştir.[26] Aşağıda yer alan veriler Atatürk'ün eğitim anlayışına ışık tutacağı düşüncesiyle bulgu olarak verilmiş, sonuç bölümünde tartışılmıştır.

Tablo 1 2022 YLSY Özet Tablosu

İlan Edilen Kontenjan Sayısı	321
Başvuru Sayısı	5940
Sözlü Sınava Çağrılan Aday Sayısı	957
Sözlü Sınava Katılan Aday Sayısı	704
Başarılı Olan Aday Sayısı	358
Yerleştirilen Aday Sayısı	226
Resmi Burslu Öğrenci Sayısı	194
Medeni Durum	Bekar %87 – Evli %13

2022 YLSY sürecinde aday/öğrenci sayılarına ilişkin özet bilgilere Tablo 1'de yer verilmiştir.

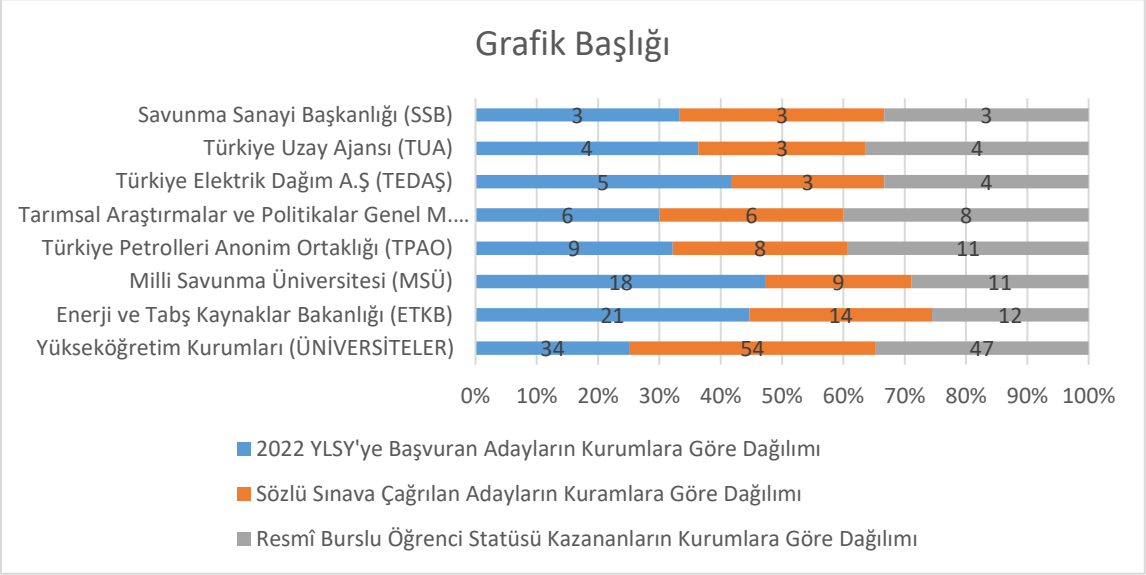
Tablo 2 2022 YLSY Kurumlara Göre Kontenjan Sayıları

KURUMLAR	**KONTENJAN SAYISI**
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB)	30
Millî Savunma Üniversitesi (MSÜ)	45
Savunma Sanayii Başkanlığı (SSB)	10
Tarım ve Orman Bakanlığı (Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel M.) (TAGEM)	20
Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü (TEDAŞ)	10
Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Genel Müdürlüğü (TPAO)	25
Türkiye Uzay Ajansı (TUA)	10
Yükseköğretim Kurumlan (47 Üniversite)	171

[25] MEB Web; "Millî Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Lisansüstü Öğrenim Bursu Programı", *http://yegm.meb.gov.tr/mebiysdosyalar/201610/2103120ylsytanitimkitapcigi.pdf* , 2016, Erişim Tarihi: 18.04.2024; MEB Web; "Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü verileri" *http://yyegm.meb.gov.tr/* , 2019, Erişim Tarihi: 18.04.2024.; Koray Subaşı- İbrahim Tekben- Taner Kuzucu; "Yurt Dışı Lisansüstü Öğrenime Yönelik Devlet Burs Programlarının Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi ve Politika Önerileri (Brezilya, Estonya, Kazakistan, Türkiye)", *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 3, 2021, s. 1424-1447.

[26] MEB Web; "2022 Ylsy Değerlendirme Raporu", https://yyegm.meb.gov.tr/, 2022, Erişim Tarihi: 18.04.2024.

Tablo 2'de göre yükseköğretim kurumlan adına 171 ve diğer kamu kurumlan adına 150 olmak üzere toplam 321 kontenjan ilan edilmiştir. İlan edilen kontenjanlara toplam 5940 aday başvurmuştur.

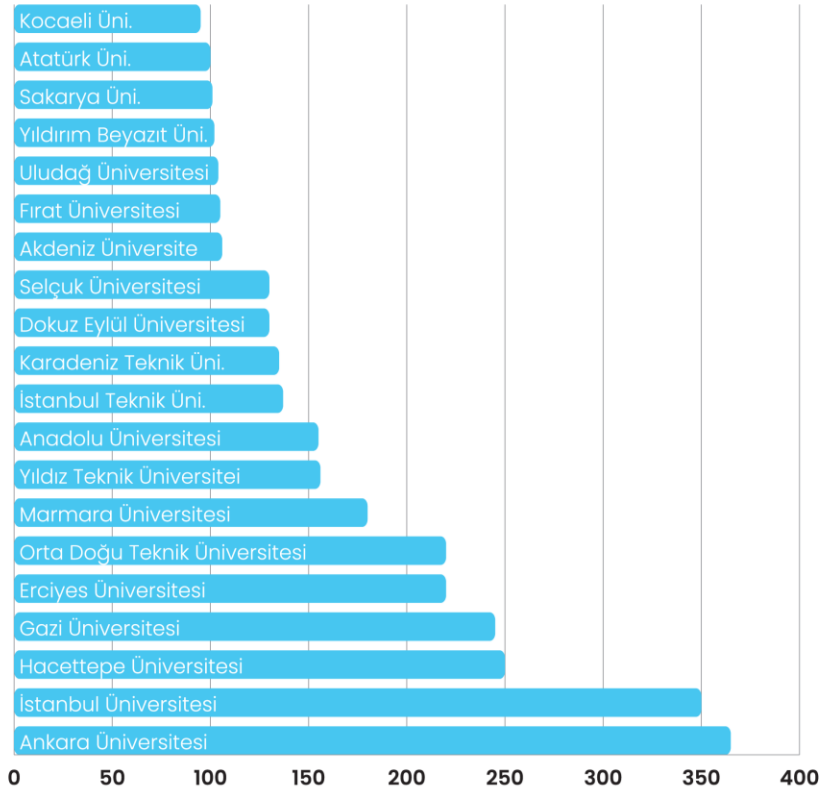

Şekil 1 2022 YLSY'ye Başvuran Adayların Kurumlara Göre Dağılımı

Şekil 1 "başvuran adayların kurumlara göre dağılımı" yönünden incelendiğinde adayların %34'ünün yükseköğretim kurumlarına, %21'inin Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı (ETKB)'na, %18'inin Millî Savunma Üniversitesi (MSÜ)'ne, %9'unun Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) Genel Müdürlüğü'ne, %6'sının Savunma Sanayii Başkanlığı (SSB)'na, %5'inin Türkiye Uzay Ajansı (TUA)'na, %4'ünün Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (TEDAŞ)'ne ve %3'ünün Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM)'ne başvurdukları görülmektedir.

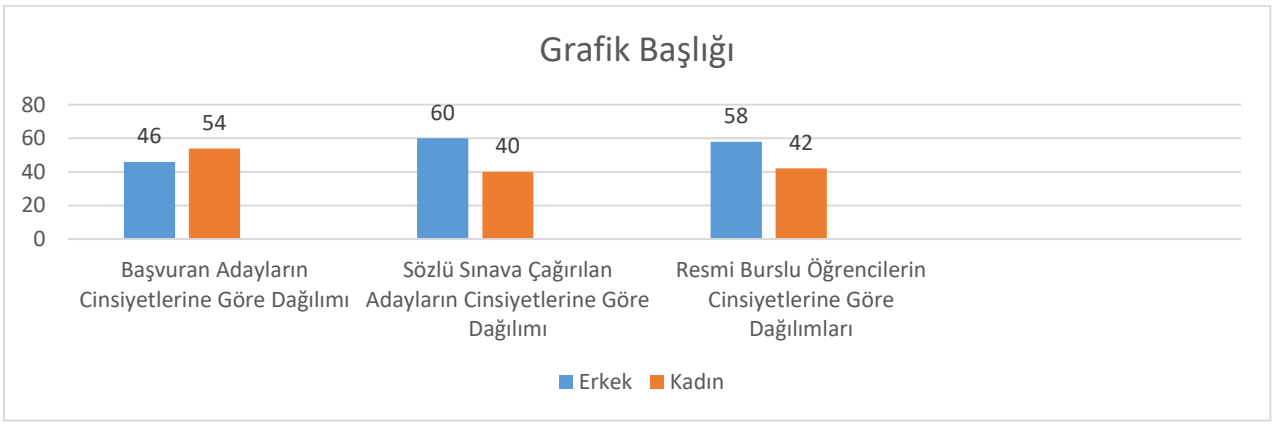
Şekil 1 "sınava çağırılan adayların kurumlara göre dağılımı" yönünden incelendiğinde adayların %54'ü Yükseköğretim Kurumlan (ÜNİVERSİTELER), %14'ü Millî Savunma Üniversitesi (MSÜ), %9'u Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB), %8'i Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO), %6'sı Tarımsal Araştırma ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM), %3'Ü Savunma Sanayi Başkanlığı (SSB), %3'Ü Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. (TEDAŞ) ve %3'ü Türkiye Uzay Ajansı (TUA) adına sözlü sınava çağrılmıştır.

Şekil 1 "resmi burslu öğrenci statüsü kazananların kurumlara göre dağılımı" yönünden incelendiğinde resmi burslu öğrenci statüsü kazananların %47'si Yükseköğretim Kurumlarına, %12'si ETKB, %11'i MSÜ, %11'i TPAO, %8'i TAGEM, %4'ü TEDAŞ, %4'ü TUA ve %3'ü SSB adına öğrenim göreceklerdir.

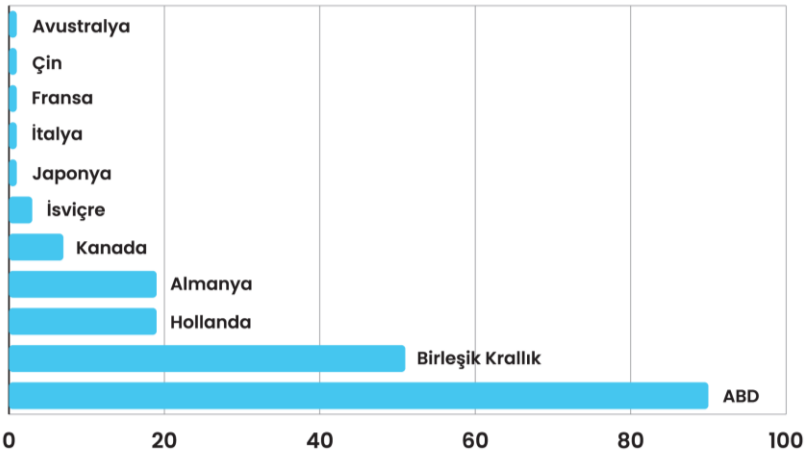
Şekil 2 Başvuru Sayısına Göre İlk 20 Üniversitenin Dağılımı

Devlet ve vakıf olmak üzere 198 farklı üniversiteden mezun olan adaylar başvuru yapmıştır. Şekil 2 incelendiğinde en fazla başvuru Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Erciyes Üniversitesi'nden olduğu görülmektedir.

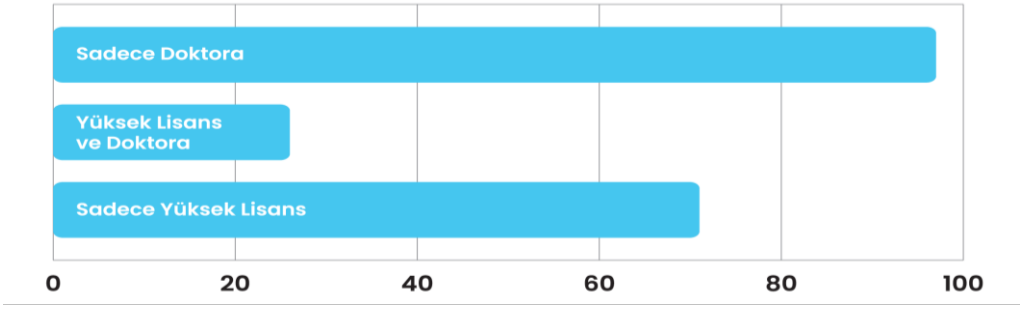
Şekil 3 Başvuran Adayların, Sözlü Sınava Çağırılan Adayların ve Resmi Burslu Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Şekil 3'te görüldüğü gibi 2022 YLSY'ye başvuran adayların %54'ü kadın, %46'sı erkektir. Sözlü sınava çağrılan adayların %40'ı kadın, %60'ı erkekler oluşturmaktadır. Resmî burslu öğrenci statüsü kazananların %42'si kadın, %58'i ise erkektir.

Şekil 4 Resmi Burslu Öğrencilerin Öğrenim Görecekleri Ülkelere Göre Dağılımı

Şekil 4 incelendiğinde 2022 YLSY kapsamında 11 farklı ülkede öğrenim görmek için resmî burslu öğrenci statüsü kazananlardan ABD'ye 90, Birleşik Krallık'a 51, Almanya ve Hollanda'ya 19'ar, Kanada'ya 7, İsviçre'ye 3, Avustralya, Çin, Fransa, İtalya ve Japonya'ya ise l'er öğrenci gönderilecektir.

Şekil 5 Lisansüstü Seviyelerine Göre Resmi Burslu Öğrenci Sayıları

Şekil 5'te resmî burslu öğrenci statüsü kazananların 97'si "Sadece Doktora", 71'i "Sadece Yüksek Lisans" ve 26'sı ise "Yüksek Lisans ve Doktora" seviyesinde lisansüstü öğrenim göreceklerdir.

Sonuç Yerine

Atatürk'ün eğitim anlayışı çerçevesinde ele alınan bu çalışmada 1416 sayılı kanun kapsamında ecnebi memleketlere gönderilecek öğrenci hareketliliği değerlendirilmiştir. Atatürk'ün eğitime olan yaklaşımı, attığı adımlar, talepleri ve niyetleri doğrultusunda literatür değerlendirilmiş ve bu çatı altında YLSY programı değerlendirilmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk'ün 95 yıl önce açtığı yolda istatistiklere bakıldığında binlerce gencin kadın erkek fark etmeksizin yürüme gayesi olduğu aşikardır. Kalkınmak isteyen bütün toplumlar, önce insan gücü sorunlarını çözümlemek durumundadır.[27] Tabii olarak Atatürk de bu durumun farkında olduğu için Cumhuriyeti ilan ettikten sonra Osmanlı'dan beri süre gelen yurt dışına öğrenci gönderimine devam etmiş ve 1929 yılında yasalaştırmıştır. Gönderdiği ilk öğrencilerin mülakatlarını kendisi yapmış, her birine; "sizleri kıvılcım olarak gönderiyorum, alevler

[27] Şefik Uysal; "Yurt Dışında Yetişen İhtisas Gücü 1416 Sayılı Kanunun Resmi Öğrencilerle İlgili Uygulamasına Ait Bir Araştırma", Bilim Adamı Yetiştirme Grubu Yayınları, Ankara, 1973.

olarak geri döneceksiniz" yazılı telgraf göndererek misyonlarını tarif etmiştir. 95 yılda yurt dışında ihtisaslarını tamamlayan binlerce aydın, bu ülkeye devletin her kademesinde hizmet etmiş ve hala etmektedir. Atatürk'ün öncülüğünü yaptığı bu eğitim faaliyeti kapsamında binlerce öğrenci devlet desteğiyle güzel bir fırsat yakaladıklarının ve ayrıca ne denli bir sorumluluğa sahip olduklarının farkındalardır. Aktekin ve Tekben'in (2019) YLSY kapsamında yurt dışında lisansüstü eğitimlerini tamamlayıp Türkiye'ye dönen bursiyerler üzerinde yaptıkları çalışmada bu süreci deneyimleyen bursiyerlerin dil öğrenme, iş disiplini, özgüven gibi konularda hem kendilerine katkıda bulundukları hem de çalıştıkları devlet kurumlarının misyon ve vizyonlarına… dolayısıyla Türkiye'ye en somut anlamda fayda sağladıkları saptanmıştır.[28] Eğitimlerini tamamlayıp Türkiye'ye dönen bursiyerler; Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) bünyesindeki üniversitelerde ya da adına öğrenim gördükleri devlet kademelerinde istihdam edilerek, ülkenin bugününe ve geleceğine olumlu anlamda etkide bulunabilecek görevlerde yer almaktadırlar. Bu anlamda Kulaç ve Çalhan'ın (2013) yaptıkları araştırmada yurt dışına öğrenci gönderme hareketliliğinin Türkiye politikasına olumlu olarak yansıdığını ifade etmektedirler.[29]

Mustafa Kemal Atatürk'ün eğitim anlayışı ışığında 95 sene önce yasalaştırdığı 1416 sayılı kanunun hala devam ediyor oluşu, Türkiye'ye katkılarının fazla olması ve giderek artması onun ileri görüşlülüğünün dışında başka bir şeyle açıklanamayacağı kanaatindeyim. Ben de henüz yolunda başındaki 1416 bursiyeri olarak, geçmişten bugüne kadar tıpkı diğer bursiyerlerin yaptığı gibi Atatürk'ün açtığı bu yolda ve devletimizin verdiği destekle ülkemizi iyi bir şekilde temsil etmek ve döndükten sonra elimden gelenin fazlasıyla katkıda bulunabilmek dileğiyle…

Kaynakça

AKTEKİN, Semih- İbrahim Tekben; "1416 Sayılı Kanun Kapsamında Yurt Dışında Lisansüstü Öğrenim Görenlerin Çalıştıkları Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Yaptıkları Katkılar İle İlgili Görüşlerin Analizi", *Milli Eğitim Dergisi*, Cilt: 48, Sayı: 224, 2019, s. 123-147.

AKYÜZ, Yahya; *Türk Eğitim Tarihi (M.Ö. 1000-M.S. 2009)*, Pegem Yayınları, Ankara, 2009.

ATATÜRK, Mustafa Kemal; Türkiye Büyük Millet Meclisi I. Dönem, *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 18/2.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 5. Baskı, Cilt: I-III, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1997.

BURAK, Durdu Mehmet; "Atatürk'ün Eğitim Anlayışı ve Kıbrıslı Mehmet Efendi'nin Eğitimine Katkıları", *Kastamonu Education Journal,* Cilt: 16, Sayı: 2, 2008.

DOĞAN, Hıfzı; "Atatürk'ün İşlevsel Eğitim Anlayışı", Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi *Atatürk Devrimleri ve Eğitim Sempozyumu,* Ankara, Nisan 1981.

ERDEM, Ali Rıza; "Atatürk'ün Eğitim Liderliğinin Başarısı: Türk Eğitim Devrimi", *Belgi Dergisi,* Sayı: 2, 2011, ss. 163-181.

EROĞLU, Hamza; *Türk İnkılap Tarihi*, Savaş Yayınları, Ankara, 1990.

GİRİTLİ, İsmet; "Atatürkçü Çağdaşlaşmada Bilim ve Teknoloji", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 8, s. 359-370.

[28] Semih Aktekin- İbrahim Tekben; "1416 Sayılı Kanun Kapsamında Yurt Dışında Lisansüstü Öğrenim Görenlerin Çalıştıkları Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Yaptıkları Katkılar İle İlgili Görüşlerin Analizi", *Milli Eğitim Dergisi*, Cilt: 48, Sayı: 224, 2019, s. 123-147.

[29] Onur Kulaç- Hüseyin Serhan Çalhan; "Bir Kamu Politikası Süreci Analizi: Milli Eğitim Bakanlığı Ve Yükseköğretim Kurulu Yurtdışı Lisansüstü Bursları", *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (DÜSBED),* Sayı: 10, 2013, s. 205-225.

GÜL, Osman Kubilay- Mustafa Doğan; "Cumhuriyet Döneminde Yurt Dışına Öğrenci Gönderme Faaliyetleri Ve "Talha Sabuncu" Örneği", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 24, s. 232-254.
https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1169.pdf, Sayı: 1169, Erişim Tarihi: 16.05.2024, s. 6940-6942.
IRMAK, Sadi; "Atatürk'ü anarken", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, Kasım 1984, s. 164-166.
İÇKE, Ayşen; *Atatürk Dönemi Yurt Dışı Eğitimi (1923-1938)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2018.
KAPLUHAN, Erol; "Atatürk Dönemi Eğitim Seferberliği Ve Köy Enstitüleri", Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 26, 2012, s. 174.
KAYADİBİ, Fahri; "Atatürk Döneminde Eğitim ve Bilim Alanında Gelişmeler", J*ournal of Istanbul University Faculty of Theology*, Sayı: 13, 2006, s. 1-21.
KOCATÜRK, Utkan; "Atatürk's Notes on University Reform", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 3-95.
KODAL, Tahir; "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Eğitim Politikaları (1923-1960)" *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, Özel Sayı: Cumhuriyetin 100. Yılında Türkiye, doi:https://doi.org/10.33692/avrasyad.1341437, s. 175-202.
KULAÇ, Onur - Hüseyin Serhan Çalhan; "Bir Kamu Politikası Süreci Analizi: Milli Eğitim Bakanlığı Ve Yükseköğretim Kurulu Yurtdışı Lisansüstü Bursları", *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (DÜSBED),* Sayı: 10, 2013, s. 205-225.
MEB Web; "Millî Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Lisansüstü Öğrenim Bursu Programı", *http://yegm.meb.gov.tr/mebiysdosyalar/201610/2103120ylsytanitimkitapcigi.pdf* , 2016, Erişim Tarihi: 18.04.2024.
MEB Web; "Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü Verileri" *http://yyegm.meb.gov.tr/* , 2019, Erişim Tarihi: 18.04.2024.
MEB Web; "2022 Ylsy Değerlendirme Raporu", https://yyegm.meb.gov.tr/, 2022, Erişim Tarihi: 18.04.2024.
ÖZODAŞIK, Mustafa; *Cumhuriyet Dönemi Yeni Bir Nesil Yetiştirme Çalışmaları 1923-1950,* Konya, Çizgi Kitapevi, 1999.
SUBAŞI, Koray- İbrahim Tekben- Taner Kuzucu; "Yurt Dışı Lisansüstü Öğrenime Yönelik Devlet Burs Programlarının Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi ve Politika Önerileri (Brezilya, Estonya, Kazakistan, Türkiye)", *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 3, 2021, s. 1424-1447.
Şişman, Adnan; *Tanzimat Döneminde Fransa'ya Gönderilen Osmanlı Öğrencileri (1839-1876)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2004.
Tezcan, Mahmut; "Atatürk'ün Eğitim Anlayışına Felsefi ve Sosyolojik Bir Yaklaşım", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 15, ss. 557-594.
TBMM Web; *https://www5.tbmm.gov.tr/develop/* , 1929, Erişim Tarihi: 26.04.2024, s. 31-32.
Ulu, Cafer; "1416 Sayılı"Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun" Ve Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Uygulamaları", *Tarih Okulu Dergisi,* Sayı: 17, 2014, s. 495-525.
Uysal, Şefik; "Yurt Dışında Yetişen İhtisas Gücü 1416 Sayılı Kanunun Resmi Öğrencilerle İlgili Uygulamasına Ait Bir Araştırma", Bilim Adamı Yetiştirme Grubu Yayınları, Ankara, 1973.